

## บทที่ 1

### บทนำ

#### 1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในการพัฒนาประเทศไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยี จะไม่สามารถบรรลุเป้าหมายสูงสุดได้ หากคนไม่ได้รับการพัฒนาเป็นอันดับแรก และสิ่งที่นำมาพัฒนาคนนั้นคือการศึกษา ดังนั้นประเทศต่าง ๆ โดยเฉพาะประเทศที่พัฒนาแล้วจะให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษาให้แก่ประชาชนในประเทศให้มีคุณภาพเพื่อเป็นปัจจัยในการพัฒนาประเทศด้านต่าง ๆ จะต้องอาศัยการให้การศึกษาทางด้านความรู้ คุณธรรม จริยธรรม และระเบียบวินัย และควรเป็นการจัดการศึกษาเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น ปัญหา และความต้องการของผู้เรียนให้มากที่สุด ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาหลักสูตรระดับปฐมวัยศึกษาโดยใช้สาระท้องถิ่นจังหวัดจันทบุรีขึ้นมา เพื่อตอบสนองต่อสภาพท้องถิ่น ปัญหา และความต้องการของผู้เรียนดังกล่าว ซึ่งจะเห็นได้ว่าสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 (หมวด 4 มาตรา 27) ระบุไว้ว่าให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีหน้าที่ จัดทำสาระของหลักสูตรในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชน และสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ และใน หมวด 1 มาตรา 7 ระบุไว้ว่า กระบวนการเรียนรู้ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกให้มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย ส่งเสริมศาสนา ศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย ตลอดจนอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ ยังมีระเบียบพระราชบัญญัติ กฎหมาย ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาและสร้างหลักสูตรท้องถิ่น เช่น หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) ได้กำหนดเกี่ยวกับเรื่องนี้ไว้ว่า "ให้สถานศึกษาจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่นและเปิดโอกาสให้ท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร" ส่วนพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 มาตรา 23 วรรคที่ 2 มีเจตนารมณ์อย่างชัดเจนเกี่ยวกับหลักสูตรท้องถิ่นว่า "ให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีหน้าที่จัดสาระของหลักสูตรในส่วนที่เกี่ยวกับ สภาพปัญหาในชุมชน สังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์ เป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ" ในส่วนรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ซึ่งถือว่าเป็น

รัฐธรรมนูญฉบับมหาชนก็มีความชัดเจนเกี่ยวกับเรื่องนี้ โดยได้บัญญัติไว้ในหมวด 5 แนวนโยบายแห่งรัฐ มาตรา 81 ที่ “พัฒนาวิชาชีพครูและส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะ และ วัฒนธรรมของชาติ” และในหมวด 4 หน้าหนึ่งของชาวไทย มาตรา 69 ที่ว่า “บุคคลมีหน้าที่พิทักษ์ ปกป้องและสืบสานศิลปวัฒนธรรมของชาติและภูมิปัญญาท้องถิ่น” และนอกจากนี้ แผนพัฒนาการศึกษฉบับที่ 8 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2542-2544) ของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ในวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 (4) ที่ว่า “เห็นคุณค่าและอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย รู้จักใช้และรักษาทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมและภูมิปัญญาท้องถิ่น” (สำลี รักสุทธี 2544:38) จากพระราชบัญญัติกฎหมาย ระเบียบที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า ล้วนมีเจตนารมณ์ที่จะให้ท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการพัฒนาและสร้างหลักสูตรเอง จากความสำคัญดังกล่าวปัจจุบันสถานศึกษาทุกแห่งได้จัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องเนื้อหาสาระเกี่ยวกับท้องถิ่น เพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา

สำหรับสถานศึกษาระดับปฐมวัยที่เป็นสถานที่จัดการศึกษาให้กับเด็กปฐมวัยซึ่งถือเป็นวัยทองของชีวิตเนื่องจากการพัฒนาด้านต่าง ๆ เป็นไปอย่างรวดเร็วไม่ว่าจะเป็นด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และด้านสติปัญญา และเป็นวัยที่เหมาะสมในการวางรากฐานด้านความรักและภูมิใจในวัฒนธรรมในท้องถิ่นของตนเอง ดังนั้นการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยศึกษาควรนำเอาขนบธรรมเนียม ประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นมาจัดประสบการณ์ให้กับเด็กปฐมวัย โดยอาศัยหลักการวิธีการรูปแบบต่าง ๆ ที่สามารถผสมผสานความรู้ตามหลักสากลกับวิถีการดำเนินชีวิตของสังคมไทยเข้าด้วยกันอย่างเหมาะสมกลมกลืน ทิศนา แคมมณี และคณะ (2535 :25) กล่าวว่า การพัฒนาเด็กไทยในอนาคตให้มีคุณภาพ จำเป็นจะต้องอาศัยข้อมูลอย่างน้อย 4 ด้าน คือ ข้อมูลด้านพื้นฐานของความเป็นไทย อันประกอบด้วย พื้นฐานทางด้านพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย ข้อมูลทางด้านหลักการศึกษাপฐมวัยและข้อมูลด้านความต้องการปัญหา แนวโน้มของสังคมและเด็กไทย รวมทั้งลักษณะของสังคมไทยและเด็กไทยที่พึงปรารถนา

จังหวัดจันทบุรีเป็นจังหวัดที่ให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยและมีการจัดการศึกษาระดับเด็กเล็กมาไม่น้อยกว่า 65 ปี ในปัจจุบันมีหลายหน่วยงานจัดการศึกษาระดับดังกล่าว ไม่ว่าจะเป็น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล เอกชน และจังหวัดจันทบุรีเป็นจังหวัดที่มีชื่อเสียง มีเอกลักษณ์เป็นของตนเองไม่ว่าจะเป็นภาษาพูด การดำรงชีวิต อาหาร การประกอบอาชีพ และยังมี ภูมิประเทศที่อุดมสมบูรณ์ซึ่งมีทั้งทะเลและภูเขา นอกจากนี้คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ (2542 : 43) กล่าวว่า จังหวัดจันทบุรีเดิมเป็นชุมชนโบราณเก่าแก่สมัยก่อนประวัติศาสตร์มีอายุมากกว่า 10,000 ปี และมี

ร่องรอยอารยธรรมสมัยหินใหม่ตอนปลายที่มีอายุไม่น้อยกว่า 4,000-2,000 ปี หลักฐานที่ปรากฏทั้งด้านมานุษยวิทยา ศิลปะและประวัติศาสตร์ แสดงให้เห็นถึงการตั้งถิ่นฐาน การเติบโตกว้างขวางในท้องถิ่น การขยายตัวติดต่อค้าขายกับต่างถิ่น รับและถ่ายทอดวัฒนธรรมผสมผสานพัฒนายาวนาน ทำให้มีโบราณสถาน โบราณวัตถุขึ้นมากมาย เช่น ค่ายเนินวง สร้างเมื่อ พ.ศ. 2377 วัดพลับ เป็นวัดเก่าแก่สร้างขึ้นเมื่อราว พ.ศ. 2300 พระอนุสาวรีย์พระนางเรือล่ม สร้างราว พ.ศ. 2424 ตึกแดงสร้างเมื่อ พ.ศ. 2436 นอกจากนี้ยังมีโบราณสถาน โบราณวัตถุอีกมากมาย ซึ่งล้วนเป็นสมบัติล้ำค่าของชาติ

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยได้ตระหนักถึงความสำคัญและเล็งเห็นคุณค่าของขนบธรรมเนียม ประเพณี ศิลปวัฒนธรรม โบราณสถาน โบราณวัตถุ ตลอดจนภูมิปัญญาท้องถิ่นในด้านต่าง ๆ ในจังหวัดจันทบุรี มีความประสงค์ที่จะพัฒนาหลักสูตรระดับปฐมวัยศึกษาโดยใช้สาระท้องถิ่นจังหวัดจันทบุรี ให้สอดคล้องกับวิถีการดำเนินชีวิตของนักเรียน และเพื่อให้นักเรียนมีความรู้ เกิดเจตคติที่ดี เกิดความรัก ความหวงแหนและความภาคภูมิใจอันนำไปสู่การปฏิบัติตนที่ถูกต้องในการอนุรักษ์ ศิลปะวัฒนธรรม ประเพณีและสภาพแวดล้อมในท้องถิ่นและยังเป็นการปูพื้นฐานให้เด็กเกิดการเรียนรู้ที่ต่อเนื่องไปจนถึงการศึกษาระดับชั้นพื้นฐานและระดับที่สูงขึ้นไป อันจะเป็นการเรียนรู้ที่ต่อเนื่องเชื่อมโยงในทุกระดับชั้น

## 2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 2.1 เพื่อพัฒนาหลักสูตรระดับปฐมวัยศึกษาโดยใช้สาระท้องถิ่นจังหวัดจันทบุรี
- 2.2 เพื่อศึกษาผลการใช้หลักสูตรระดับปฐมวัยศึกษาโดยใช้สาระท้องถิ่นจังหวัดจันทบุรี

## 3. ขอบเขตการวิจัย

- 3.1 เพื่อศึกษาเรื่องของท้องถิ่นเกี่ยวกับ ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม สถานที่สำคัญ บุคคลสำคัญ ทรัพยากรธรรมชาติ สถานที่ท่องเที่ยวในจังหวัดจันทบุรี มาพัฒนาหลักสูตรระดับปฐมวัยศึกษาโดยใช้สาระท้องถิ่นจังหวัดจันทบุรี

### 3.2 ประชากรใช้ในการวิจัย

3.2.1 ประชากรที่ใช้สอบถามข้อมูลความต้องการของท้องถิ่น โดยสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เขต 1 และเขต 2 และสังกัดเทศบาลในจังหวัดจันทบุรี มีดังต่อไปนี้

- 1) ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 202 คน
- 2) ครูผู้สอนระดับชั้นอนุบาลปีที่ 2 จำนวน 223 คน
- 3) ศึกษานิเทศก์ จำนวน 47 คน
- 4) ผู้เชี่ยวชาญด้านข้อมูลท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี จำนวน 47 คน
- 5) ผู้ปกครองนักเรียนระดับชั้นอนุบาลปีที่ 2 จำนวน 4,227 คน
- 6) นักเรียนชั้นอนุบาลที่มีอายุระหว่าง 5-6 ปี จำนวน 4,227 คน
- 7) กรรมการสถานศึกษา จำนวน 3,030 คน

### 3.2.2 ประชากรที่ใช้ในการทดลอง

นักเรียนชั้นอนุบาลที่มีอายุระหว่าง 5-6 ปี สังกัดเทศบาลในจังหวัดจันทบุรี ปีการศึกษา 2550 จำนวน 100 คน

3.3 ระยะเวลาในการทดลองใช้แผนการจัดประสบการณ์ตามหลักสูตรระดับปฐมวัยศึกษาโดยใช้สาระท้องถิ่นจังหวัดจันทบุรี คือ ภาคการศึกษาที่ 1/2550

## 4. คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

การพัฒนาหลักสูตรระดับปฐมวัยศึกษา หมายถึง หลักสูตรที่พัฒนาขึ้นเพิ่มเติมในด้านสาระการเรียนรู้ในหลักสูตรปฐมวัยศึกษา โดยมีสาระการเรียนรู้เกี่ยวกับ สภาพชีวิต ความเป็นอยู่และการอนุรักษ์ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมท้องถิ่น ตลอดจนสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น

หลักสูตรระดับปฐมวัยศึกษาโดยใช้สาระท้องถิ่นจังหวัดจันทบุรี หมายถึง มวลประสบการณ์ที่จัดขึ้นทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียนเพื่อให้เด็กได้เรียนรู้ และมีเจตคติที่ดีต่อท้องถิ่นโดยใช้ทรัพยากรท้องถิ่น แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นและภูมิปัญญาท้องถิ่น ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้บนพื้นฐานของสภาพชีวิต เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมของจังหวัดจันทบุรี

สาระท้องถิ่นจังหวัดจันทบุรี หมายถึง เนื้อหาสาระที่เกี่ยวกับจังหวัดจันทบุรีที่นำมากำหนดสาระการเรียนรู้เป็น 6 ด้าน ได้แก่ สภาพทั่วไปทางภูมิศาสตร์ ประวัติความเป็นมา ขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปะพื้นบ้าน บุคคลสำคัญของจังหวัดจันทบุรี การดำเนินชีวิตของคนในจังหวัดจันทบุรี

## 5. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

5.1 ได้หลักสูตรปฐมนิเทศศึกษาโดยใช้สาระท้องถิ่นจังหวัดจันทบุรี

5.2 เพื่อให้สถานศึกษาระดับปฐมนิเทศอื่นได้นำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรที่เน้นสาระท้องถิ่นจังหวัดจันทบุรี